

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫНЫН

Адылбек Мамырович Мирзаматовдун жана Ахмаджон
Тургунбаевич Мирзахалиловдун кайрылууларына байланыштуу
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2006-жылдын 8-сентябрындагы
№638 токтомунун 2-пунктунун конституциялуулугун текшерүү
тууралуу иш боюнча өндүрүштү токтотуу жөнүндө

АНЫКТАМАСЫ

2020-жылдын 28-сентябры

Бишкек шаары

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы төрагалык кылуучу - К.А. Дуйшеевдин, судьялар – М.Р. Бобукеева, Л.П. Жумабаев, М.Ш. Касымалиев, К.Дж. Кыдырбаев, Э.Ж. Осмонбаев, Ж.И. Саалаев, Ж.А. Шаршеналиевдин курамында, катчы С.А. Джалгокпаеванын катышуусунда, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамынын 41-беренесинин 1-бөлүгүнүн 2-пунктун жетекчиликке алып, Адылбек Мамырович Мирзаматовдун жана Ахмаджон Тургунбаевич Мирзахалиловдун Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2006-жылдын 8-сентябрындагы №638 токтомунун 2-пунктунун конституциялуулугун текшерүү жөнүндө кайрылууларын карап чыгып,

Т А П Т Ы:

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына 2019-жылдын 16-майында А.М. Мирзаматовдун Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн «Сулайман-Тоо» Улуттук тарыхый-археологиялык музей комплексин коргоо жана пайдалануу жөнүндө» 2006-жылдын 8-сентябрындагы №638 токтомунун 2-пунктунун Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 12-беренесинин 2-бөлүгүнө, 16-беренесинин 1-бөлүгүнүн экинчи абзацына, 2-бөлүгүнүн экинчи абзацына, 3-бөлүгүнө, 20-беренесинин 2-бөлүгүнө ылайык келүүсүн текшерүү жөнүндө өтүнүчү келип түшкөн.

А.М. Мирзаматов өз кайрылуусунда көрсөткөндөй, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн «Сулайман-Тоо» Улуттук тарыхый-археологиялык музей комплексин коргоо жана пайдалануу жөнүндө» 2006-жылдын 8-сентябрындагы №638 токтомунун 2-пункту менен Кыргыз Республикасынын айлана-чөйрөнү коргоо боюнча мамлекеттик органы жана маданият боюнча мамлекеттик органы менен тийиштүү түрдө макулдашуусуз «Сулайман-Тоо» Улуттук тарыхый-археологиялык музей комплексинин корголуучу аймагында курулуштун бардык түрлөрүнө тыюу салынган.

Аталган токтомдун 1-пунктуна ылайык, Ош шаарынын аймагында жайгашкан «Сулайман-Тоо» Улуттук тарыхый-археологиялык музей комплексинин коргоо чөлкөмүнүн чек арасы кызыл сызыктын чектеринде батыш багытында: Г. Айтиев көчөсү боюнча Курманжан-Датка көчөсүнөн А. Навои көчөсүнө чейин, чыгыш багытында: А. Навои көчөсү боюнча Г. Айтиев көчөсүнөн Курманжан-Датка көчөсүнө чейин, түштүк багытында: Курманжан-Датка көчөсү боюнча А. Навои көчөсүнөн Г. Айтиев көчөсүнө чейин бекитилген.

А.М. Мирзаматов билдиргендей, аталган көчөлөрдүн ичинде жайгашкан бардык жеке менчикте турган мүлктөр, анын ичинде ал 2001-жылы аукцион аркылуу сатып алган аянты 0,04 га жер тилкесинде 2006-жылы курулган арыздануучуга таандык кафе да «Сулайман-Тоо» Улуттук

тарыхый-археологиялык музей комплексинин коргоо аймагынынын ичинде калган.

Кайрылуу субъектинин маалыматы боюнча, прокуратура органдары жана «Сулайман-Тоо» Улуттук тарыхый-археологиялык музей комплекси Кыргыз Республикасынын айлана-чөйрөнү коргоо боюнча мамлекеттик органы жана маданият боюнча мамлекеттик органы менен тийиштүү түрдө макулдашуусуз комплекстин корголуучу аймагында курулуштун бардык түрлөрүнө тыюу салынгандыгынын шылтоосу менен, талашылып жаткан ченемге таянып, Ч сериясындагы №201853 мамлекеттик акттын негизинде ага таандык мүлктү тартып алуу боюнча сот иштерин жүргүзүп келүүдө.

Арыздануучу талашылып жаткан ченем анын Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 12-беренесинде кепилденген менчик укугунун кол тийгистигин бузууда деп эсептейт. Анын түшүнүгүндө бул кепилдик анын өз менчигине ээлик кылуу, пайдалануу жана башкаруу, анын ичинде ондоп-түзөө иштерин жүргүзүү укугун билдирет, бирок Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн аталган токтому анын конституциялык укугун чектеп, буга жолтоо болууда.

А.М. Мирзаматовдун пикири боюнча, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн мындай аракеттери Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 16-беренесинин 1-бөлүгүнүн экинчи абзацында бекитилген, бардык мамлекеттик органдардын, анын ичинде Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн ишмердигинин мааниси менен мазмуну адам укуктарын жана эркиндиктерин бузууда эмес, аларды камсыз кылууда жатат деген принципти тебелөөдө.

Ошондой эле арыздануучу талашылып жаткан ченем менен Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 12-беренесинин 1-бөлүгүндө, 16-беренесинин 3-бөлүгүндө каралган менчиктин ар кандай түрлөрүн таануу жана жеке, мамлекеттик, муниципалдык жана башка менчик түрлөрүнүн тең укуктуу корголушуна кепилдик берүү, ошондой эле бардыгынын мыйзам

жана сот алдында бирдейлиги жөнүндө орнотмолор бузулууда деп белгилеген.

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 16-беренесинин 2-бөлүгү кодулоонун бардык түрүнө тыюу салганына карабастан, А.М. Мирзаматовдун айтымында, талашылып жаткан ченем мүлкү «Сулайман-Тоо» Улуттук тарыхый-археологиялык музей комплексинин коргоо аймагында калып калган менчик ээлерин башка менчик ээлерине салыштырмалуу мүлктүк абалы жана башка жагдайлар боюнча ачык кодулоону бекитүүдө.

Ошону менен бирге арыздануучу, Кыргыз Республикасы Жогорку Кеңештин 1994-жылдын 12-январындагы №1406-ХII токтому менен кошулган Атуулдук жана саясий укуктар жөнүндө Эл аралык пакттын 4, 25, 26-беренелеринин ченемдерине шилтеме жасап, аларда катышуучу-мамлекеттердин кодулоонун ар кандай көрүнүштөрүнө жол бербөө милдети орнотулганын айтат.

А.М. Мирзаматов Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 2-бөлүгүндө адамдын жана жарандын укуктары менен эркиндиктери Конституция жана мыйзамдар менен чектелиши мүмкүн болгон учурлардын толук тизмеси көрсөтүлгөн деп белгилейт. Бирок, анын пикири боюнча, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2006-жылдын 8-сентябрындагы №638 токтомунда, мүлкү «Сулайман-Тоо» Улуттук тарыхый-археологиялык музей комплексинин коргоо аймагынын ичинде калган адамдардын укуктарын чектөө кайсы конституциялык маанилүү максаттарды көздөп жатканы көрсөтүлгөн эмес.

Ошол эле учурда А.М. Мирзаматовдун пикири боюнча талашылып жаткан ченемдин Кыргыз Республикасынын Конституциясына карама-каршы келүүсүнүн эң негизги себеби аталган токтом Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 20-беренесинин 2-бөлүгүнүн экинчи абзацында каралган адамдын жана жарандын укуктары менен эркиндиктерине чектөө киргизүү ыкмаларынын арасынан тыюу салынганын колдонуп, кабыл алынышында

жатат. Анткени мындай чектөөлөр мыйзам алдындагы актылар менен эмес, Конституция жана мыйзамдар менен гана киргизилиши мүмкүн.

Жогоруда баяндалгандын негизинде, арыздануучу талашылып жаткан ченемди Кыргыз Республикасынын Конституциясына карама-каршы келет деп таанууну суранган.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2019-жылдын 14-июнундагы аныктамасы менен кайрылуу өндүрүшкө кабыл алынган.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына 2019-жылдын 31-майында А.Т. Мирзахалиловдун Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2006-жылдын 8-сентябрындагы №638 токтомунун 2-пунктун Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 12-беренесинин 2-бөлүгүнө, 16-беренесинин 1-бөлүгүнүн экинчи абзацына, 2-бөлүгүнүн экинчи абзацына, 3-бөлүгүнө, 20-беренесинин 2-бөлүгүнө карама-каршы келет деп таануу жөнүндө өтүнүчү келип түшкөн.

Арыздануучу көп балалуу үй-бүлөнүн атасы экенин жана «Сулайман-Тоо» Улуттук тарыхый-археологиялык музей комплексинин чектери аныкталгандан кийин анын коргоо аймагынын ичинде калган, Ч № 621314 мамлекеттик акттын негизинде ага таандык, Ош шаарынын Г. Айтиев көчөсү, 16-үй дареги боюнча жайгашкан өзүнүн үйүндө жашаганын белгилейт.

А.Т. Мирзахалилов өз өтүнүчүндө А.М Мирзаматовдун жүйөлөрүнө окшош, талашылып жаткан ченемдин Кыргыз Республикасынын Конституциясынын талаптарына карама-каршы келүүсү жана анын конституциялык укуктары негизсиз чектелип жатканы тууралуу аргументтерди келтирген.

Ошондой эле кайрылуу субъекти талашылып жаткан ченем ага өзүнүн жеке менчигин толук кандуу башкарууга жол бербей, анын үй-бүлөсүнүн күнүмдүк тиричилиги үчүн керек болгон турмуш-тиричилик курулуштарын ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдардын тийиштүү уруксатысыз салууга мүмкүндүк бербейт деп белгилейт. Ошол эле убакытта, «Сулайман-Тоо»

Улуттук тарыхый-археологиялык музей комплексинин администрациясы башка менчик ээлери менен бир катар укук мамилелеринин бирдей катышуучусу болгонуна карабастан, эч кандай чектөөлөрсүз дубалдарды тургузуп, курулуш иштерин жүргүзүүдө. Бул мыйзам алдында бардыгы бирдей деген принципти бузууну жана кодулоону ачык күбөлөндүрөт.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын судьялар коллегиясынын 2019-жылдын 3-июлундагы аныктамасы менен бул кайрылуу да өндүрүшкө кабыл алынган.

А.М Мирзаматов жана А.Т. Мирзахалиловдун талаптарынын өз ара байланыштыгын эске алуу менен судья-баяндамачынын 2019-жылдын 30-августундагы аныктамасы менен бул иштер бир конституциялык сот өндүрүшүнө бириктирилген.

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 97-беренесинин 9-бөлүгүнө ылайык Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы тарабынан мыйзамдардын же алардын жоболорунун конституциялык эмес деп белгилениши алардын Кыргыз Республикасынын аймагында колдонулушун жокко чыгарат. Башкача айтканда, Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 97-беренесинин 6-бөлүгүнүн 1-пункту менен каралган ыйгарым укуктардын алкагында ченем контролу Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы тарабынан колдонуудагы ченемдик укуктук актыларга гана карата жүргүзүлөт, бул тууралуу бир нече жолу анын чечимдеринде белгиленген.

Ушуга байланыштуу, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы ченемдик укуктук актылардын конституциялуулугун текшерүү жөнүндө иштерди кароодо талашылып жаткан ченемдин мазмунун текшерүү (материалдык контрол) менен бирге формалдык контролду жүргүзөт. Формалдык контрол өзүнө ченем жаратуу органынын укуктуулугун текшерүүнү, ал тарабынан жалпыга милдеттүү актты кабыл алуу процедурасына болгон конституциялык жана мыйзам чыгаруучулук талаптардын аткарылышын, ошондой эле ченемдик укуктук

акттын жарактуулугун текшерүүнү камтыйт. Башкача айтканда, ченемдик укуктук акттын күчүнө киришинин жалпы эрежелери, шарттары жана тартибинин сакталышын текшерет, анткени ченемдик укуктук акттын юридикалык күчү гана ага укуктук натыйжаларды жаратуу касиетин берет.

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 6-беренесинин 4-бөлүгүнө ылайык мыйзамдарды жана башка ченемдик укуктук актыларды расмий жарыялоо алардын күчүнө кириши үчүн милдеттүү шарт болуп эсептелет.

Расмий жарыялоо укук жаратуунун жыйынтыктоочу этабы болуп саналат жана мыйзамдардын жана башка ченемдик укуктук актылардын тексттеринин расмий басылмаларда жайгаштырылышында камтылат. Ченемдик укуктук акты жарыялоо фактысы, башкача айтканда жалпыга маалым кылуу гана анын кабыл алынышынын мыйзамдуулугун жана юридикалык күчүнө кирүү убактысын аныктайт. Муну менен бир катар, жарыялоо ченемдик укуктук актыларды билүү жана толук сактоо жалпы милдетин жаратып, мыйзамдарды билүү жалпыга таанылган презумпцияны түзөт.

Бирок бул ишти Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасынын отурумунда кароого даярдоонун жүрүшүндө талашылып жаткан акт расмий жарыяланган булак аныкталган эмес. Ушуга байланыштуу судья-баяндамачы тарабынан Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн Аппаратынын дарегине 2019-жылдын 27-ноябрындагы чыгыш №02-1/1024 тийиштүү маалыматты берүү жөнүндө суроо-талап жөнөтүлгөн.

2020-жылдын 13-январында Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн Соттук өкүлчүлүк борборунун (мындан ары - СӨБ) чыгыш №8 каты менен Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн Аппаратынын (2020-жылдын 13-январындагы чыгыш №21-52850) жана Кыргыз Республикасынын Маданият, маалымат жана туризм министирлигинин (2020-жылдын 10-январындагы чыгыш №04-2/8) каттарынын негизинде Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн «Сулайман-Тоо» Улуттук тарыхый-археологиялык музей

комплексин коргоо жана пайдалануу жөнүндө» 2006-жылдын 8-сентябрындагы №638 токтому расмий жарыяланган булак жөнүндө маалыматтын болбогондугу тууралуу жооп берилген.

2020-жылдын 22-майында СӨБ чыгыш №147 каты менен, талашылып жаткан акт мамлекеттик Интернет-порталда (мындан - ары МИП) жайгаштырылган жана Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 1999-жылдын 13-декабрындагы №681 токтому менен бекитилген Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн, министирликтердин, мамлекеттик комитеттердин, административдик ведомстволордун, Кыргыз Республикасынын Социалдык фондунун, Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын жана Бишкек шаарынын жергиликтүү өз алдынча башкаруусунун ченемдик укуктук актыларын жарыялоо тартибине ылайык жарыяланган болуп эсептелет деп кошумча билдирген.

Бирок бул жүйө көңүлгө алынышы мүмкүн эмес, анткени аталган Тартип көбүрөөк юридикалык күчкө ээ болгон ченемдик укуктук актыга, тактап айтканда, талашылып жаткан акт кабыл алынып жаткан учурда колдонууда болгон «Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актылары жөнүндө» 1996-жылдын 1-июлундагы редакциядагы Кыргыз Республикасынын Мыйзамына карама-каршы келет. Ошентип, аталган Мыйзамдын 39-беренесинин 1-бөлүгүнө ылайык Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актылары, анын ичинде Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн токтомдору МИПте гана эмес, ачык расмий басылмаларда да жарыяланышы керек эле. Бул расмий жарыялоо булагын тандоо альтернативдик укугунун болуу мүмкүнчүлүгүн жокко чыгарат.

Адамдын жана жарандын эркиндиктерине, укуктары менен милдеттерине тийиштүү мыйзамдарды жана башка ченемдик укуктук актыларды жарыялоо жөнүндө талап аларды колдонуунун милдеттүү шарты катары Кыргыз Республикасынын 1993-жылдын 5-майындагы биринчи Конституциясында каралганын жана андан кийинки бардык конституциялык реформаларда сакталып келгенин өзгөчө белгилей кетүү керек.

Андан тышкары, 2010-жылдын 27-июнунда референдум менен кабыл алынган «Кыргыз Республикасынын Конституциясын колдонууга киргизүү жөнүндө» Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 1-беренесинин 5-бөлүгүнө ылайык Конституция күчүнө киргенге чейин колдонулуп келген мыйзамдар жана башка ченемдик укуктук актылар Конституцияга каршы келбеген бөлүгүндө гана колдонулат. Башкача айтканда, Кыргыз Республикасынын колдонуудагы Конституциясынын талаптары бардык ченемдик укуктук актыларга, аларды кабыл алуу убактысына карабастан тарайт.

Ошентип, аныкталган жагдай бул ишти конституциялык сот өндүрүшүнүн алкагында андан ары кароого жолтоо болот.

Жогоруда баяндалгандын негизинде, «Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы жөнүндө» Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамынын 41-беренесинин 1-бөлүгүнүн 2-пунктун, 46, 47, 51-беренелерин жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы

А Н Ы К Т А Д Ы:

1. Адылбек Мамырович Мирзаматовдун жана Ахмаджон Тургунбаевич Мирзахалиловдун кайрылууларына байланыштуу Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2006-жылдын 8-сентябрындагы №638 токтомунун 2-пунктунун конституциялуулугун текшерүү жөнүндө иш боюнча өндүрүш токтотулсун.

2. Ушул аныктама акыркы жана даттанууга жатпайт, кол коюлган учурдан тартып күчүнө кирет.

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ СОТУНУН
КОНСТИТУЦИЯЛЫК ПАЛАТАСЫ**